

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**на дисертацію Тюна Василя Миколайовича
«Адміністративно-правові засади наглядової діяльності
правоохоронних органів України у сфері охорони природи»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Проблеми охорони природи стосуються не лише окремих держав чи регіонів, а й людства загалом. Людська цивілізація впродовж своєї історії користувалася природою усе більше впливаючи на стан її ресурсів. Іноді люди нещадно використовуючи природні ресурси, навіть не задумувалися про їх відновлення. Коли ж суттєво погіршувався стан навколишнього природного середовища, вони усвідомлювали шкідливість своїх дій і вживали певних заходів щодо його охорони. Використання природних ресурсів значною мірною позначилося на якості життя людей, проте економічне зростання, зорієнтоване на кількісні показники, зрештою призвело до колосального забруднення навколишнього середовища, а подекуди до незворотних негативних наслідків.

На жаль, і Україну не обминули складні екологічні проблеми. Екологічна ситуація демонструє тенденцію до погіршення, її вже можна охарактеризувати як кризову, що формувалася протягом тривалого періоду шляхом нехтування об'єктивними законами розвитку та відтворення природно-ресурсного комплексу України. Тому є підстави стверджувати, що проблема взаємодії людини й природи стала останнім часом однією з найбільш обговорюваних і викликає подальшу особливу актуальність та зацікавленість серед вітчизняних учених.

На сучасному етапі розвитку Україна ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським союзом, визначилася щодо стратегічних шляхів економічного та політико-правового розвитку аж до повного членства в ЄС. Наступні радикальні реформи та позитивні результати від їхнього впровадження мають

природного середовища, в рамках якої тісно переплетені державні, національні, регіональні та глобальні аспекти.

Отже, правовий характер відносин з охорони довкілля, переростання екологічних проблем в ранг державної і міжнародної політики підкреслюють актуальність обраної теми.

Враховуючи вищезазначене, можна констатувати потребу комплексного багатоаспектного доктринального дослідження сутності, призначення, законодавчих проблем і концептуального забезпечення нагляду правоохоронних органів у сфері охорони природи, його адміністративно-правових засад, створенні надійної наукової бази для подальшого вдосконалення правоохоронної та природоохоронної діяльності. Саме тому дисертаційну роботу Тюна В.М. цілком можливо вважати такою, що відрізняється актуальністю, має наукове та практичне значення.

Наукове дослідження виконано відповідно до Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» (прийнятої Законом України від 21.09.2002 р.), Основних напрямів державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, затверджених постановою Верховної Ради України від 05.03.1998 р., Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р., планів наукових досліджень МВС України (Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ на період 2015–2019 рр., затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275), а також у контексті наукового дослідження Львівського державного університету внутрішніх справ за напрямом «Проблеми реформування правової системи України» (державний реєстраційний номер 0112U007492).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій,

сформульованих у дисертації. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації, є теоретично обґрунтованими, що забезпечується застосуванням раціональної сукупності сучасних загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання. Дослідження базується на методологічних засадах сучасних напрямів правової думки. Методологічними принципами дослідження є принципи історизму, єдності історичного та логічного, розвитку від абстрактного до конкретного, аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення тощо.

Головним у системі методології виступає загальнонауковий діалектичний метод, що сприяє розгляду і дослідженню проблеми в єдності її соціального змісту та юридичної форми і здійсненню системного аналізу адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи в Україні.

З допомогою логіко-семантичного методу було поглиблено вивчено понятійний апарат, визначено загальні засади формування та реалізації системи державного контролю і нагляду правоохоронних органів за додержанням природоохоронного законодавства; метод аналізу використано, зокрема при характеристиці кожного правоохоронного органу, уповноваженого здійснювати нагляд у сфері охорони природи та дослідженні особливостей природних об'єктів, які потрапляють під нагляд правоохоронних органів (1.4., 2.1., 2.2., 2.3.); за допомогою методу синтезу встановлено, що діяльність щодо охорони природи у межах своєї компетенції здійснюють правоохоронні органи та органи виконавчої влади, які залежно від виконуваних ними завдань можна поділити на загальні, спеціальні та інші органи забезпечення природоохоронної функції держави (2.1.); системно-структурний та порівняльно-правовий методи дозволили дослідити адміністративно-правові засади здійснення нагляду за дотриманням природоохоронного законодавства, питання адміністративно-юрисдикційної діяльності у природоохоронній сфері, інформаційно-аналітичного забезпечення і планування. Крім того, взаємодію органів державної

влади України, зокрема правоохоронних органів, до компетенції яких входять питання здійснення наглядових функцій у сфері охорони природи та реалізації державної екологічної політики (1.3., 1.4., 2.2., 2.4.); використання соціологічного та статистичного методів сприяло узагальненню практики, а також проведенню аналізу емпіричної інформації, пов'язаної з темою дисертаційного дослідження. Соціологічний метод (опитування, анкетування) застосовувався для характеристики проблемних питань реалізації нагляду правоохоронних органів у зазначеній сфері; використання порівняльного методу дало змогу співставити зарубіжну та вітчизняну літературу, положення нормативно-правових актів України, що регулюють відносини у сфері охорони природи; визначити компетенцію та особливості правового статусу природоохоронних органів (1.5., 2.1., 2.2., 2.4.); історико-правовий метод застосовувався для вивчення становлення та подальшого розвитку державної екологічної політики загалом та природоохоронного законодавства зокрема (1.1., 1.2.).

Цілком логічною виглядає структура викладення матеріалу у дисертаційній роботі. Її перший розділ присвячений розкриттю поняття та правової природи наглядової діяльності правоохоронних органів щодо охорони довкілля відповідно до законодавства України, а також наукових розробок адміністративно-правових засад цієї діяльності. У другому розділі здійснюється адміністративно-правова характеристика наглядової діяльності правоохоронних органів щодо охорони природи, розглядається їх система. Досліджуються законодавчі основи та шляхи вдосконалення діяльності правоохоронних органів, покликаних забезпечувати нагляд за дотриманням природоохоронного законодавства.

Така структура дозволила дисертантові охопити предмет дослідження та сформулювати рекомендації для вдосконалення доктринальних положень та чинного законодавства.

Достовірність та цінність одержаних результатів. Безумовно, завдяки

використанню численної кількості вітчизняної та зарубіжної наукової, нормативної та публіцистичної літератури, здобувачем досягнута достовірність результатів. При цьому враховані праці фахівців з теорії держави та права, адміністративного права та адміністративної діяльності, конституційного та екологічного права, тощо. Акцентовано увагу на дослідженні положень чинного вітчизняного законодавства. Такий підхід, зокрема, дозволив системно проаналізувати актуальні питання української адміністративно-правової доктрини у сфері забезпечення нагляду правоохоронних органів щодо охорони природи.

Цінність роботи полягає у ґрунтовному аналізі змісту, сутності, різновидів, специфіки та проблем, пов'язаних із забезпеченням і здійсненням державного нагляду у сфері охорони природи, формулюванні пропозицій щодо вдосконалення доктринальних положень у відповідній частині з урахуванням зарубіжного досвіду. Зважаючи на це можна констатувати, що достовірність отриманих висновків та обґрунтованість запропонованих пропозицій і рекомендацій визначається правильно обраним методологічним підходом до здійсненого дослідження, достатнім використанням наукового, нормативного матеріалу. Звертає на себе увагу також намагання здобувача працювати на різних рівнях наукового дослідження – від фундаментального до науково-прикладного. Кількість та якість використаних матеріалів, докладність їх аналізу створює передумови для забезпечення достатнього рівня достовірності та обґрунтованості дисертаційної роботи. Такий підхід дозволив дисертанту проаналізувати ключові аспекти зазначеної проблеми, розв'язання яких має важливе теоретичне і практичне значення, і які, на жаль, до цього часу залишаються малодослідженими, а також сформулювати низку корисних з наукової та практичної точки зору висновків і пропозицій.

Наукова новизна результатів дисертації полягає у тому, що вони отримані внаслідок комплексного, спеціального дослідження адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони

природи в Україні, яке проведене на основі аналізу екологічної ситуації та екологічної політики в державі, в європейському і світовому контексті. У результаті проведеного дослідження самостійно сформульовано такі концептуальні положення, рекомендації і пропозиції, що мають важливе теоретичне та практичне значення.

Оцінюючи наукову новизну основних положень, висновків і рекомендацій, слід відзначити, що у роботі порушені раніше недостатньо розроблені наукові та практичні завдання, розв'язання яких дозволило отримати результати теоретико-прикладного характеру.

На позитивні відгуки заслуговують більшість положень наукової новизни, які виносяться на захист (с. 8-9 дисертації). Насамперед це стосується застосування комплексної теоретико-управлінської методології та ґрунтового аналізу діяльності правоохоронних органів для розуміння співвідношення понять «контролю» і «нагляду» у сфері екології та особливостей, правового статусу, функцій, повноважень і системи правоохоронних органів у сфері охорони довкілля.

Потребує підтримки сформульоване дисертантом тлумачення поняття «нагляд правоохоронних органів у сфері охорони природи» та подане його авторське визначення (с. 57-72). Крім того автором здійснено аналіз законодавства, яке є правовою основою здійснення державного нагляду у сфері охорони природи, та запропоновано провести його якнайшвидшу систематизацію (с. 36-56).

Потребує позитивної оцінки звернення дисертанта до дослідження міжнародного досвіду у сфері здійснення правоохоронними органами нагляду щодо охорони природи (с. 89-106). На основі аналізу досвіду зарубіжних країн автор стверджує про необхідність ґрунтового його вивчення. Однак, це не означає, що є потреба прямого, некритичного перенесення його в українські реалії, бо, з одного боку – зарубіжні інституції тісно пов'язані перш за все історично і духовно зі своїм національним законодавством та національними

особливостями, звичаями і традиціями, а з іншого – пряме запозичення є просто не доцільним, воно не працюватиме. Важливо використовувати творчий, комплексний підхід, керуючись національними інтересами і здоровим глуздом.

Здобувач зазначає, що, враховуючи прагнення України стати повноправним членом Європейського Союзу, невід’ємною складовою її інтеграції є поступова адаптація законодавства, в т. ч. екологічного, до європейського. Однією із основних офіційних європейських, та й міжнародних, мов визнана англійська. Тому, адаптуючи українське законодавство, потрібно враховувати, що більшість екологічних визначень (термінів) безумовно матимуть англійське джерело походження.

Крім того, заслуговують на увагу і пропозиції здобувача щодо удосконалення еколого-правової термінології (с. 55-57) та законодавчого врегулювання окремих аспектів нагляду за адміністративно-юрисдикційною діяльністю у сфері охорони природи (с. 159-173).

Схвально слід оцінити роботу дисертанта щодо визначення шляхів вдосконалення наглядової діяльності правоохоронних органів України для забезпечення дотримання природоохоронного законодавства (с. 173-188). Автором особливо наголошується на посиленні рівня взаємодії державних, в тому числі правоохоронних, органів щодо спільної профілактики, припинення, розслідування правопорушень. Для цього необхідність активно впроваджувати на державному рівні міжвідомчу співпрацю для подолання проблеми дублювання та конкуренції в діяльності різних відомств, яка несприятливо позначається на роботі щодо охорони природи. Визначено поняття та особливості взаємодії правоохоронних органів щодо охорони природи. Взаємодія здійснюється у відповідності до законів та підзаконних нормативно-правових актів і спрямована на досягнення спільної мети – забезпечення дотримання усіма громадянами, підприємствами, установами, організаціями природоохоронного законодавства. Особливостями такої взаємодії є: а) двосторонній, а при необхідності і багатосторонній рівень взаємодії; б) оперативний обмін

інформацією про екологічні правопорушення (проступки) чи злочини; в) узгодженість спільних дій та чіткий розподіл функцій щодо виявлення, припинення екологічних правопорушень чи злочинів та їх профілактики; г) здатність досягнення позитивного результату.

Наукове та практичне значення представленої дисертації полягає у тому, що висновки та пропозиції сформульовані у дисертації, можуть бути використані у науково-дослідній діяльності, правотворчості, правозастосовчій діяльності та у навчальному процесі. Зокрема, вони можуть бути використані та використовуються у науково-дослідній сфері – як основа для подальших наукових досліджень, дискусій та теоретичних пошуків у галузі адміністративного права під час розробки проблем нагляду правоохоронних органів у сфері охорони природи; у правотворчості – під час підготовки нових та вдосконаленні чинних нормативно-правових актів за допомогою яких здійснюється правове забезпечення системи та нагляду правоохоронних органів у сфері охорони природи; у правозастосовчій діяльності – з метою удосконалення практичної діяльності, підвищення ефективності проведення контрольно-наглядових заходів правоохоронних органів у галузі охорони навколишнього природного середовища для забезпечення екологічного правопорядку; у навчальному процесі – при проведенні занять в юридичних й інших навчальних закладах з вивчення дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративна діяльність ОВС», «Екологічне право» та спеціального курсу «Судові та правоохоронні органи України», а також при підготовці монографій, написанні підручників, науково-практичних посібників і розробленні різних методичних рекомендацій.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані у дисертації, достатньо повно викладені у авторефераті, двадцятьох друкованих працях, з яких вісім – це статті у збірниках, що входять до переліку фахових видань з юридичних наук та одна

наукова стаття у зарубіжному науковому журналі, а дванадцять – тези виступів на науково-практичних заходах.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Оцінюючи позитивно рецензовану роботу, необхідно вказати на наявність певних недостатньо аргументованих положень, дискусійних моментів та зауважень.

1. У теоретичній частині дисертації надмірно приділено у вагу розвитку і становленню природоохоронного законодавства, натомість доцільно було б детальніше зупинитися на процесах впливу законотворчості на наглядову діяльність правоохоронних органів.

2. У дослідженні потрібно було більше уваги звернути на демонстрацію практики застосування наглядових функцій правоохоронних органів в сфері охорони природи в інших державах, щоб зрозуміти доцільність її запозичення в умовах функціонування українського суспільства.

3. Спонукає до роздумів і викликає деякі запитання полемічного характеру також не зовсім чіткий, на наш погляд, аргумент щодо подальшого використання визначення поняття “правоохоронні органи”, яке подано у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», хоча воно не дає можливості визначити вичерпний перелік правоохоронних органів в Україні, а, отже, не вирішує проблеми.

4. При загальному позитивному враженні від автореферату, є деякі дискусійні та неточні положення викладені в ньому. Насамперед, автор на сторінці 13 автореферату акцентує увагу на переважанні адміністративно-правової складової у наглядовій діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони довкілля, доводить необхідність провадження спільної діяльності органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів щодо охорони природи, констатує необхідність створення підрозділів екологічної поліції та законодавчого закріплення її природоохоронної компетенції. Проте зміст автореферату не дає деталізації, якими саме повноваженнями повинні бути наділені органи поліції у цій сфері. Зазначена позиція вбачається також

актуальною у зв'язку з реформуванням органів внутрішніх справ, через створення поліції, де повноваження у зазначеному напрямі фактично не передбачені.

5. Варто було б детальніше прописати алгоритм дій щодо реформування органів поліції, що дозволило б якісніше втілювати його в життя.

6. У підрозділі 2.3 «Компетенція та повноваження органів внутрішніх справ щодо здійснення нагляду в сфері охорони природи» не достатньо, на мій погляд, використано матеріали практики, які додатково обґрунтовували б достовірність запропонованих автором висновків та пропозицій.

Разом із тим висловлені зауваження, насамперед, характеризують складність проблеми, що досліджується, не перешкоджають позитивному ставленню до виконаної Тюном Василем Миколайовичем дослідницької роботи та істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. У дисертації не виявлено текстових запозичень, використання ідей, наукових матеріалів і результатів інших авторів без посилання на джерела.

Рецензована дисертація вирішує конкретне науково-прикладне завдання, містить раніше не захищені положення, які є особистими напрацюваннями здобувача, мають наукову цінність і позитивне значення для подальшого розвитку адміністративного права, а також відповідної галузі законодавства.

Наведене дозволяє визнати дисертацію “Адміністративно-правові засади наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи” самостійною, завершеною науково-дослідною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що представляють собою низку нових для адміністративно-правової доктрини положень, розв'язують нове завдання. Дисертація відповідає вимогам, що пред'являються МОН України до кандидатських дисертацій, пп. 11, 13, 14 Порядку присудження наукових

ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567.

Автор дисертації – Тюн Василь Миколайович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри управління безпекою,
правоохоронної та антикорупційної діяльності
Інституту права ім. Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом
доктор юридичних наук, професор

В.О. Заросило



не акціонерне товариство
«Міжрегіональна академія управління персоналом»
Власноручний підпис Заросило В.О.
СТВЕРДЖУЮ
Відділ управління персоналом
«__» ____ 20__ р.
Підпис [Signature]